

**Деразалар учун фурнитура ва маҳкамлаш арматураси маҳсулотларининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси ҳамда рақобат муҳити тўғрисида
МАЪЛУМОТ**

Рақобат сиёсати ва истеъмолчилар ҳуқуқлари тадқиқотлар маркази томонидан ТИФ ТН коди 8302415000 остидаги **деразалар учун фурнитура ва маҳкамлаш арматураси** (кейинги ўринларда – деразалар учун фурнитура) товар бозоридаги рақобат муҳитини таҳлил қилиш ҳамда ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш бўйича ўрганилди.

Ўрганиш Миллий статистика қўмитасининг 2023 йил учун sanoat маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлар базаси ҳамда Божхона қўмитасининг импорт ва экспорт маълумотларига асосан ўтказилди.

I. Деразалар учун фурнитураларнинг импорт ва экспорт ҳолати.

Ҳисобот даврида **75 та** корхона томонидан **15 та** давлатдан қиймати **6,1 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган **1,7 минг тн** деразалар учун фурнитуралар **импорт** қилинган.

Импорт қилинган маҳсулотларнинг **68 фоизи** – **Туркия, 17 фоизи** – **Хитой, 6 фоизи** – **Қозоғистон, 9 фоизи** эса бошқа **12 та** давлатлар ҳиссасига тўғри келади. Импорт асосида олиб келинган деразалар учун фурнитураларнинг ўртача нархи **1 тн** учун **3,6 минг долларга** тўғри келган.

Импортнинг концентрация даражаси ўрганилганда **энг йирик 5 та** импорт қилувчи корхона ҳиссасига жами импортнинг **81 фоизи** тўғри келган.

2023 йилда **10 та** корхона томонидан қиймати **1,1 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган **330 тн** деразалар учун фурнитуралар **экспорт** қилинган. Экспорт қилинган маҳсулотларнинг асосий қисми Қирғизистон (47 фоиз) ва Қозоғистон (30 фоиз) ҳиссасига тўғри келади.

Экспорт қилинган мазкур маҳсулотларнинг ўртача нархи **1 тн** учун **3,5 минг долларга** тўғри келган.

II. Ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси.

Миллий статистика қўмитаси ва Божхона қўмитасининг 2023 йил бўйича расмий статистика маълумотларига асосан ички бозорда ТИФ ТН коди 8302415000 остидаги маҳсулотларнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси аниқланди.

Маълумот учун, Мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорида белгиланган тартибда ҳисобланди.

2023 йил давомида **3 та** хўжалик юритувчи субъектлар томонидан **1,1 минг тн** деразалар учун фурнитуралар ишлаб чиқарилган.

Мазкур маълумотлар асосида деразалар учун фурнитураларнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси 2023 йилда **43,7 фоиз**ни ташкил этганлиги аниқланди.

Маълумот учун, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорига асосан товар бозори ҳажмида мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар улуши 80 фоиздан кўп бўлганда бозор товар билан тўйинган ҳисобланади ва мазкур улуш ушбу кўрсаткичдан кам бўлганда товар билан тўйинмаган ҳисобланади.

III. Ички бозордаги рақобат ҳолати.

Таҳлиллар доирасида соя соусини ишлаб чиқариш бозоридаги рақобат ҳолати халқаро тан олинган **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) ва **CR 1** кўрсаткичлари орқали баҳоланди.

Хўжалик юритувчи субъектлар сони ва ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлари асосида **ННІ** индекси ҳисобланганда, индекс натижаси **8 177 пункт**га тенг бўлганлиги ва ушбу товар бозорида **рақобат муҳити ривожланмаганлиги** аниқланди.

*Маълумот учун: **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) бозордаги рақобат муҳитини баҳолаш ва концентрация даражасини аниқлаш учун фойдаланилади. Унга кўра, ННІ кўрсаткичи 0 дан 1500 пунктгача бўлганда **рақобат муҳити ривожланган**, 1500 дан 2500 пунктгача бўлганда **рақобат муҳити етарлича ривожланмаган**, 2500 дан 10 000 пунктгача бўлганда бозор **юқори даражада монополлашган** ҳисобланади.*

Шунингдек, деразалар учун фурнитура ишлаб чиқариш бозорининг **CR 1** кўрсаткичи **91 фоиз**га тенг бўлган.

CR 1 кўрсаткичи - бозордаги энг йирик **1 та** корхонанинг бозор улушлари йиғиндисига тенг.

ННІ индекси ва **CR 1** кўрсаткичларига асосан деразалар учун фурнитура маҳсулотлари ишлаб чиқариш бозорида **рақобат муҳити ривожланмаган бозор** деб таснифланишини кўрсатмоқда.

IV. Хулоса.

ТИФ ТН коди 8302415000 остидаги деразалар учун фурнитура маҳсулотлари бозорининг тўйинганлик даражаси **43,7 фоиз**ни ташкил этиши ҳамда ички бозорда мазкур маҳсулотга бўлган талабнинг юқорилиги сабабли, ушбу маҳсулотларни ишлаб чиқариш бўйича **янги лойиҳаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.**